

Т. Є. Трубнік,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри статистики, інформаційно-аналітичних систем і демографії,
E-mail: t.trubnik@knu.ua
Researcher ID: ACC-6713-2022,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0467-8930>;

А. В. Румянцева,

магістр II курсу,
освітня програма “Економічна аналітика та статистика”,
E-mail: rumianzeva@knu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3004-755X>;

Є. О. Гаврилюк,

бакалавр IV курсу,
освітня програма “Економічна аналітика та статистика”,
E-mail: elza190405@knu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2259-6119>;
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Глобальна економіка здорового способу життя: статистичне вимірювання та моделювання розвитку

Посилення ролі чинників здоров'я та якості життя у формуванні сучасних моделей соціально-економічного розвитку, трансформація споживчої поведінки сприяють зростанню масштабів економіки здорового способу життя (wellness economy). Вона формується як окремий сегмент глобальної економічної системи й охоплює широкий спектр видів діяльності, спрямованих на підтримку фізичного, психічного та соціального благополуччя населення, що зумовлює актуальність її дослідження. Метою статті є комплексне оцінювання глобальних тенденцій розвитку wellness economy, аналіз її галузевої та регіональної структур, а також виявлення міжкраїнних відмінностей та ключових соціально-економічних чинників для визначення особливостей цього сектору світової економіки. Інформаційною базою дослідження є аналітичні матеріали та статистичні дані Global Wellness Institute, зокрема звіти Global Wellness Economy Monitor за період 2019–2024 років, що дозволило простежити динаміку глобального ринку та зміни його структурних параметрів.

У роботі поєднано методи економіко-статистичного аналізу. Результати дослідження свідчать, що економіка здорового способу життя демонструє стійку тенденцію до розширення та поступово посилює свою роль у світовому господарстві. Встановлено, що внутрішня організація цього сегмента характеризується значною диверсифікацією та охоплює широкий спектр взаємопов'язаних ринків, серед яких провідні позиції займають індустрія особистого догляду та краси, сектор здорового харчування і фізичної активності. Водночас найвищу динаміку розвитку демонструють сфери, пов'язані з ментальним благополуччям та створенням wellness-нерухомості, що свідчить про формування нових ціннісних пріоритетів споживання.

Просторовий аналіз підтвердив значну концентрацію глобального ринку у межах трьох провідних макрорегіонів: Північної Америки, Європи та Азійсько-Тихоокеанського регіону, які формують переважну частину світових витрат у сфері оздоровлення та визначаються специфікою характеристик. Кластерний аналіз дав змогу виокремити групи країн із різними моделями розвитку wellness economy, а регресійне моделювання – ідентифікувати статистично значущі соціально-економічні чинники, пов'язані з масштабами її розвитку. Здійснено типологізацію країн у розподілі на три кластери: туристично-спеціалізовані wellness-економіки, економіки з органічно інтегрованим wellness-сектором та економіки з помірним wellness-споживанням. Збереження їхнього складу між 2019 і 2023 роками засвідчує резистентність wellness economy до пандемічного шоку та підтверджує структурний, а не кон'юнктурний характер міжкраїнної диференціації.

Проведене дослідження дозволило на макроекономічному рівні інтерпретувати послуги wellness economy як високоцінні блага (блага вищого порядку), попит на які зростає швидше, ніж добробут населення. Об-

грунтовано, що підвищення чутливості витрат на wellness до доходів є індикатором зростання пріоритетності інвестицій у капітал здоров'я в постпандемічній моделі споживання.

Отримані результати можуть слугувати аналітичною основою для подальших порівняльних досліджень трансформації wellness economy у глобальному вимірі, а також для оцінювання ролі цього сегмента у забезпеченні сталого розвитку, орієнтованого на підвищення якості життя та людського благополуччя. Наукова значущість роботи полягає у формалізації та кількісному підтвердженні взаємозв'язків між темпами економічного зростання та капіталізацією індустрії здоров'я, що створює передумови для прогнозування перспектив розвитку wellness-ринку та обґрунтування управлінських рішень у сфері соціальної політики й охорони здоров'я на національному та міжнародному рівнях.

Ключові слова: економіка здорового способу життя, економіка оздоровлення, галузева структура wellness-індустрії, регіональна диференціація, кластерний аналіз, макроекономічні детермінанти, соціально-економічні детермінанти здоров'я, регресійне моделювання, міжнародні статистичні порівняння.

Вступ. У сучасних умовах трансформації світової економіки спостерігається поступова зміна пріоритетів соціально-економічного розвитку. Поряд із традиційними чинниками економічного зростання дедалі більшого значення набувають детермінанти якості життя, стану здоров'я населення та рівня загального благополуччя. У цьому контексті формується та швидко поширюється економіка здорового способу життя (wellness economy), яка поєднує економічні, соціальні та поведінкові аспекти людського розвитку. Вона охоплює широкий спектр видів економічної діяльності, формуючи специфічний міжгалузевий комплекс – від здорового харчування, фізичної активності та індустрії краси до оздоровчого туризму, ментального здоров'я та спеціалізованої нерухомості, – орієнтований на профілактику захворювань і підвищення якості життя населення [1; 2].

Упродовж останнього десятиріччя wellness economy еволюціонувала з відносно вузького сегмента споживчого ринку до одного з найбільш динамічно зростаючих секторів глобальної економіки. Зростання тривалості життя, демографічне старіння населення, урбанізація, підвищення рівня стресу та вплив наслідків глобальних криз, зокрема пандемії COVID-19, спричинили зміну моделей споживання й актуалізували формування нових економічних пріоритетів, у центрі яких перебуває підтримка фізичного та психічного здоров'я. Принципова відмінність цього сектору від суміжних галузей полягає у його превентивній логіці: якщо традиційна система охорони здоров'я функціонує переважно у реактивному режимі, тобто орієнтована на лікування вже наявних захворювань, то wellness economy спрямована на їхню попередження та підтримку довгострокового благополуччя населення [3].

Актуальність порушеної проблеми обумовлюється декількома фундаментальними чинниками. Насамперед динаміка wellness economy послідовно випереджає темпи зростання світового валового внутрішнього продукту (ВВП), що підтверджує її статус не просто тимчасового тренду, а стійкого структурного елемента глобальної господарської системи. Водночас нерівномірність розвитку цього сектору в різних регіонах світу спричинює глибоку міжкраїн-

ну диференціацію, яка потребує ретельного вивчення просторових закономірностей його локалізації.

Особливу складність становить концептуальна невизначеність у питаннях кількісного вимірювання індустрії оздоровлення. Оскільки wellness economy глибоко інтегрована у суміжні галузі від туризму й нерухомості до харчової промисловості та сервісної сфери, її чітка статистична ідентифікація залишається дискусійним питанням. Така міжгалuzeва розмитість не лише ускладнює моніторинг показників, а й створює методологічні бар'єри для проведення об'єктивних міжкраїнних зіставлень.

Теоретико-методологічні засади wellness economy сформовані переважно зусиллями міжнародних організацій та аналітичних інституцій. Так, Global Wellness Institute (США) розробив секторальну структуру економіки оздоровлення та запропонував методологію її кількісного вимірювання, що фактично стало відправною точкою для подальших досліджень у цій сфері [1; 2; 4]. Організація економічного співробітництва та розвитку (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) просуває суміжну концепцію economy of well-being, акцентуючи на зв'язку між рівнем добробуту населення та економічним зростанням [5; 6]. Важливим методологічним поворотом стала доповідь комісії під керівництвом J. E. Stiglitz, A. Sen, J.-P. Fitoussi, де обґрунтовано критичну необхідність виходу за межі вузьких показників ВВП при оцінці суспільного прогресу [7].

Окремі аспекти розвитку wellness economy досліджуються у працях зарубіжних науковців. Так, P. Gazzola, E. Pavione, D. Grechi & F. Ferrazzano аналізують глобальні тенденції розвитку велнес-ринку та вплив технологічних інновацій на його структуру [8]. Питання розвитку оздоровчого туризму розглядаються у роботах M. Smith & L. Puczkó, а також M. Grénman & J. Rääkkönen, де підкреслюється роль wellness-туризму як чинника регіонального економічного розвитку [9; 10]. Статистичні підходи до вимірювання добробуту населення представлені у методологічних розробках OECD і міжнародних статистичних базах даних Світового банку, Міжнародного валютного фонду та Всесвітньої організації охорони здоров'я [5; 11; 12; 13].

Попри зростаючі масштаби цього сектору, питання його структурної організації, просторової диференціації та факторів розвитку у розрізі країн залишаються недостатньо опрацьованими. Метою дослідження є комплексне статистичне оцінювання закономірностей формування та розвитку wellness економю у глобальному вимірі на основі аналізу динаміки її масштабів, галузевої та регіональної структури, розробка типології країн за wellness-профілем та моделювання взаємозв'язку між макроекономічними індикаторами та витратами на оздоровлення.

Матеріали та методи. Емпіричну основу дослідження становлять аналітичні матеріали та статистичні дані, оприлюднені Global Wellness Institute (GWI) у серії звітів Global Wellness Economy Monitor за 2019–2025 роки. Останній звіт, опублікований у 2025 році, фактично відображає результати оцінювання глобальної економіки здорового способу життя станом на 2024 рік та містить статистичні ряди за період 2019–2024 роки. На основі цих матеріалів у статті проаналізовано загальні тенденції розвитку економіки оздоровлення, її галузеву структуру та регіональну диференціацію. Для проведення кластерного аналізу та регресійного моделювання використано дані за 2019-й як базовий допандемічний рік та 2023-й як період активного відновлення та стабілізації ринку. Такий вибір зумовлений наявністю в офіційних звітах GWI деталізованого масиву даних у розрізі країн, що забезпечило можливість порівняльного аналізу та побудови відповідних моделей. Варто зауважити, що у лютому 2026 року очікується оприлюднення найновішого звіту GWI, у зв'язку з чим статистична база дослідження сформована на основі попередніх доступних матеріалів і не охоплює результати зазначеної публікації.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у поєднанні методів кластерного аналізу та регресійного моделювання для комплексного оцінювання розвитку wellness економю у міжнародному вимірі, що дало змогу не лише здійснити типологізацію економік за моделями розвитку сектору оздоровлення, а й кількісно оцінити ключові макроекономічні детермінанти, які визначають масштаби його функціонування.

Результати та обговорення. Ускладнення структури сучасних соціально-економічних систем та посилення ролі людського капіталу в забезпеченні довгострокового економічного зростання зумовили становлення принципово нового міжгалузевого сегмента, пов'язаного із підтримкою здоров'я та підвищенням якості життя населення. У цьому контексті особливого значення набуває економіка здорового способу життя (wellness економю), яка формується на перетині медичних, соціальних, поведінкових та економічних чинників і охоплює широкий спектр видів діяльності, спрямованих на підтримку фізичного, психічного та соціального благополуччя людини [1; 4].

Згідно з методологічним підходом Global Wellness Institute, оздоровлення (wellness) визначається як

активний та безперервний процес прагнення до діяльності, способу життя та моделей поведінки, спрямованих на досягнення цілісного стану здоров'я та благополуччя [3]. На відміну від традиційного трактування здоров'я як відносно статичного стану, концепція wellness підкреслює динамічний характер цього процесу, який формується під впливом індивідуальних рішень, соціального середовища та інституційних умов [1]. Отже, економіка здорового способу життя є не просто сукупністю окремих ринків або галузей, а комплексною економічною системою, що об'єднує різноманітні види діяльності, спрямовані на формування та підтримку довгострокового людського добробуту.

З економічної позиції розвиток wellness економю супроводжується формуванням стійкого споживчого попиту на товари й послуги, пов'язані з профілактикою захворювань, підтримкою фізичного та психічного здоров'я, зниженням рівня стресу, розвитком особистісного потенціалу та здоровим способом життя. А отже, діяльність, пов'язана з wellness, виходить за межі традиційної системи охорони здоров'я і поширюється на інші сфери економічної активності, зокрема на туризм, виробництво споживчих товарів, фізичну активність, сферу послуг, житлове будівництво та організацію робочого середовища.

Аналіз розвитку економіки здорового способу життя свідчить про її стрімке зростання у глобальному масштабі. Протягом останнього десятиріччя цей сектор перетворився з відносно вузької ринкової ніші на один із ключових сегментів світової економіки. Така динаміка зумовлена низкою структурних факторів, серед яких особливу роль відіграють демографічне старіння населення, урбанізація, поширення хронічних захворювань, зростання рівня стресу та зміна моделей споживчої поведінки. Важливим каталізатором розвитку wellness економю стала також пандемія COVID-19, яка суттєво підвищила суспільну увагу до питань здоров'я, профілактики та ментального благополуччя.

За оцінками міжнародних досліджень, обсяг глобальної економіки здорового способу життя у 2024 році досяг приблизно 6,76 трлн дол. США [1]. Упродовж періоду 2013–2024 роки цей сектор зріс більш ніж удвічі, демонструючи середньорічний темп зростання близько 6–7%, що суттєво перевищує середній темп зростання світового ВВП. Така динаміка свідчить про структурний характер розвитку wellness економю як одного з ключових секторів постіндустріального розвитку та її поступову інтеграцію у систему глобальної економіки (рис. 1, за даними [1]).

Показовим є також зростання частки економіки здорового способу життя у світовому ВВП. Якщо на початку досліджуваного періоду вона становила 4–5%, то у 2024 році перевищила 6% [1]. Така тенденція ілюструє не лише абсолютну фінансову експансію, а й зміну ціннісної матриці споживання, відповідно до якої витрати на капіталізацію індивідуального

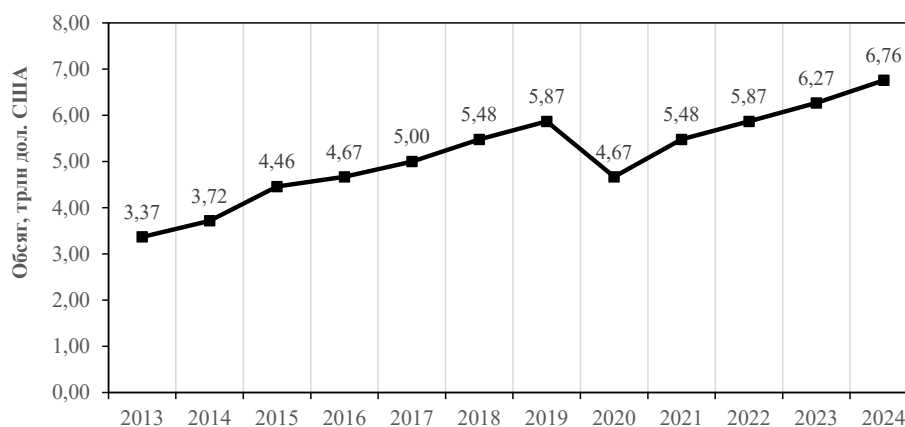

Рис. 1. Динаміка wellness economy, 2013–2024 рр.

здоров'я та превентивні практики зростають значно швидше за сукупні обсяги світового виробництва.

Порівняльний макроекономічний аналіз засвідчує, що за масштабами wellness economy вже перевищує глобальний туристичний ринок, ІТ-індустрію, зелену економіку і спортивну індустрію та світовий

фармацевтичний ринок (рис. 2, за даними [1]). Сукупність цих характеристик дозволяє розглядати wellness economy не як похідну від інших секторів сфери споживання, а як самостійний і структурно зрілий комплекс глобальної економіки, який має свою логіку розвитку та формує нові стандарти якості життя.

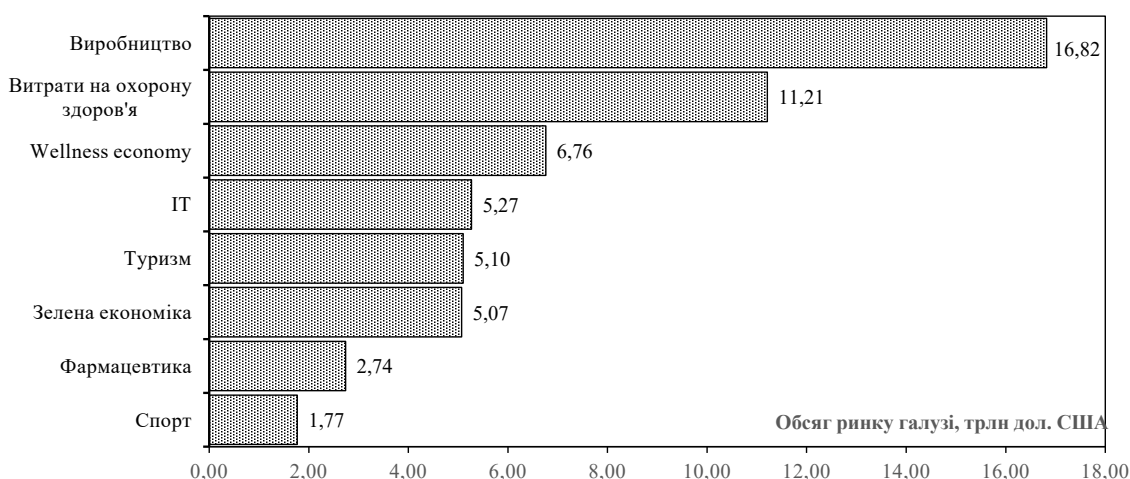

Рис. 2. Порівняння розміру галузей світової економіки, 2024 р.

Секторальна архітектура wellness economy визначається високою складністю та вираженою диверсифікацією. Відповідно до методологічного інструментарію Global Wellness Institute, сучасну індустрію оздоровлення слід розглядати як конгломерат з одинадцяти функціональних сегментів, що відображають різні виміри фізичного, ментального та соціального благополуччя людини [3; 4]. Ця багатовимірна структура інтегрує такі сектори, як особистий догляд та естетична індустрія, нутриціологія (здорове харчування та контроль маси тіла), фізична активність, оздоровчий рекреаційний туризм, а також SPA-індустрія та термальні джерела. Окремі ніші займають комплементарна медицина, сфера ментального здоров'я та wellness-нерухомість, що разом утворюють цілісну екосистему підтримки якості життя.

Станом на 2024 рік аналіз ринкової капіталізації вказує на виражену концентрацію капіталу: лівова частка (понад 50%) сукупних світових витрат припадає на три фундаментальні вектори: індустрію краси та догляду, здорове харчування та фізичну активність (рис. 3, за даними [1]). Така домінантність пояснюється не лише їхньою ринковою зрілістю, а й високою інтенсивністю споживання. На відміну від епізодичних послуг, ці витрати мають регулярний характер і глибоко інтегровані у щоденний життєвий цикл індивіда, що забезпечує стійку динаміку фінансових потоків навіть в умовах економічної нестабільності.

Водночас розвиток wellness economy характеризується суттєвою внутрішньою неоднорідністю динаміки окремих сегментів. Найбільш виразну експансію демонструють напрями ментального здоров'я та wellness-нерухомості (рис. 4, за даними

Рис. 3. Структура wellness economy за секторами, 2024 р.

[1]). Стрімкий розвиток цих галузей є прямим індикатором еволюції суспільних потреб, відповідно до яких фокус споживання зміщується від суто фізичних аспектів здоров'я до комплексного благополуч-

чя. Це передбачає не лише медичну профілактику, а й психоемоційний комфорт, екологічність житлового простору та гармонізацію балансу між професійною діяльністю і приватним життям.

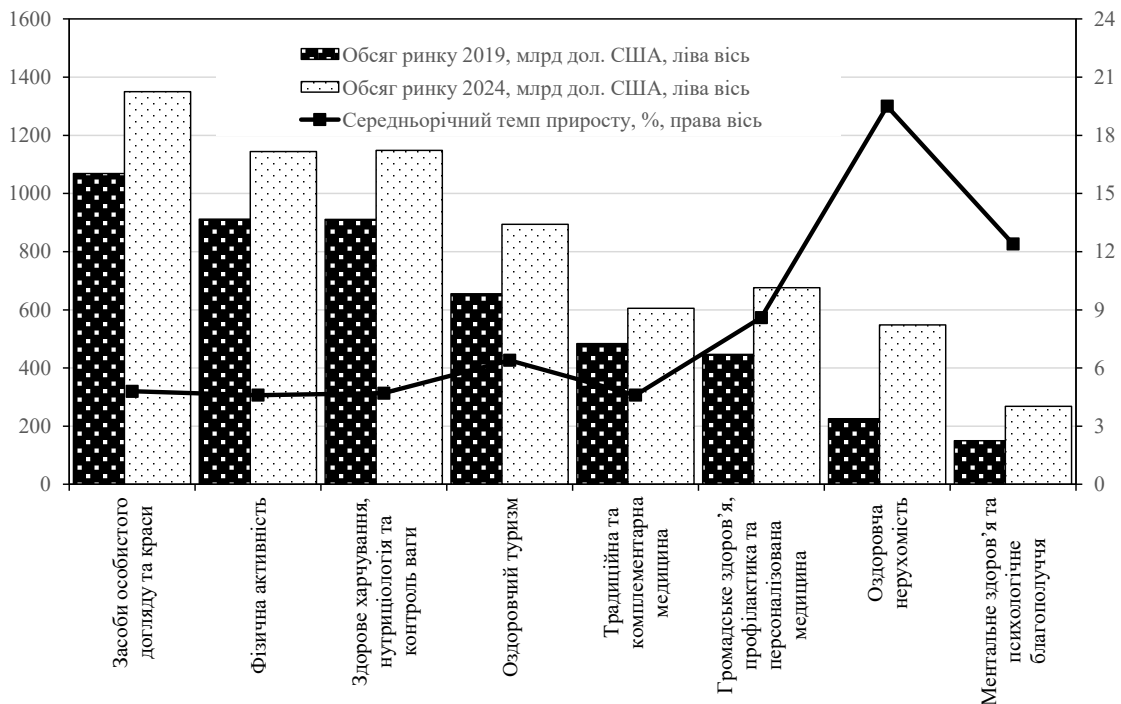

Рис. 4. Динаміка обсягів основних секторів wellness economy, 2019 і 2024 рр.

Особливе місце у структурі економіки здорового способу життя займає оздоровчий туризм як складний гібридний напрям, що виник на перетині рекреації, медицини та індустрії краси. Незважаючи на глибоку рецесію під час пандемії COVID-19, цей сегмент продемонстрував вражаючу траєкторію відновлення, досить швидко перевищивши докризові показники. Така стійкість підтверджує високу адап-

тивність wellness-індустрії до глобальних дестабілізуючих факторів та її здатність до швидкої регенерації в умовах мінливої ринкової кон'юнктури.

Геопросторова архітектура глобальної економіки здорового способу життя визначається вираженою регіональною асиметрією. На сучасному етапі сформувалася фактично триполярна модель ринку, де основна концентрація капіталу зосере-

джена у Північній Америці, Європі та Азійсько-Тихоокеанському регіоні [1]. Ці макрорегіони сукупно контролюють близько 90% світового обороту товарів і послуг у сфері оздоровлення, що свідчить про високий рівень територіальної централізації галузі (рис. 5, авторські розрахунки за даними [1]). Для за-

безпечення репрезентативності та наочності порівняльного аналізу було обрано ключові етапи розвитку сектору: допандемічний еталон (2019 р.), період структурного зламу (2020 р.), етап посткризової стабілізації (2023 р.) та актуальний стан глобального ринку (2024 р.).

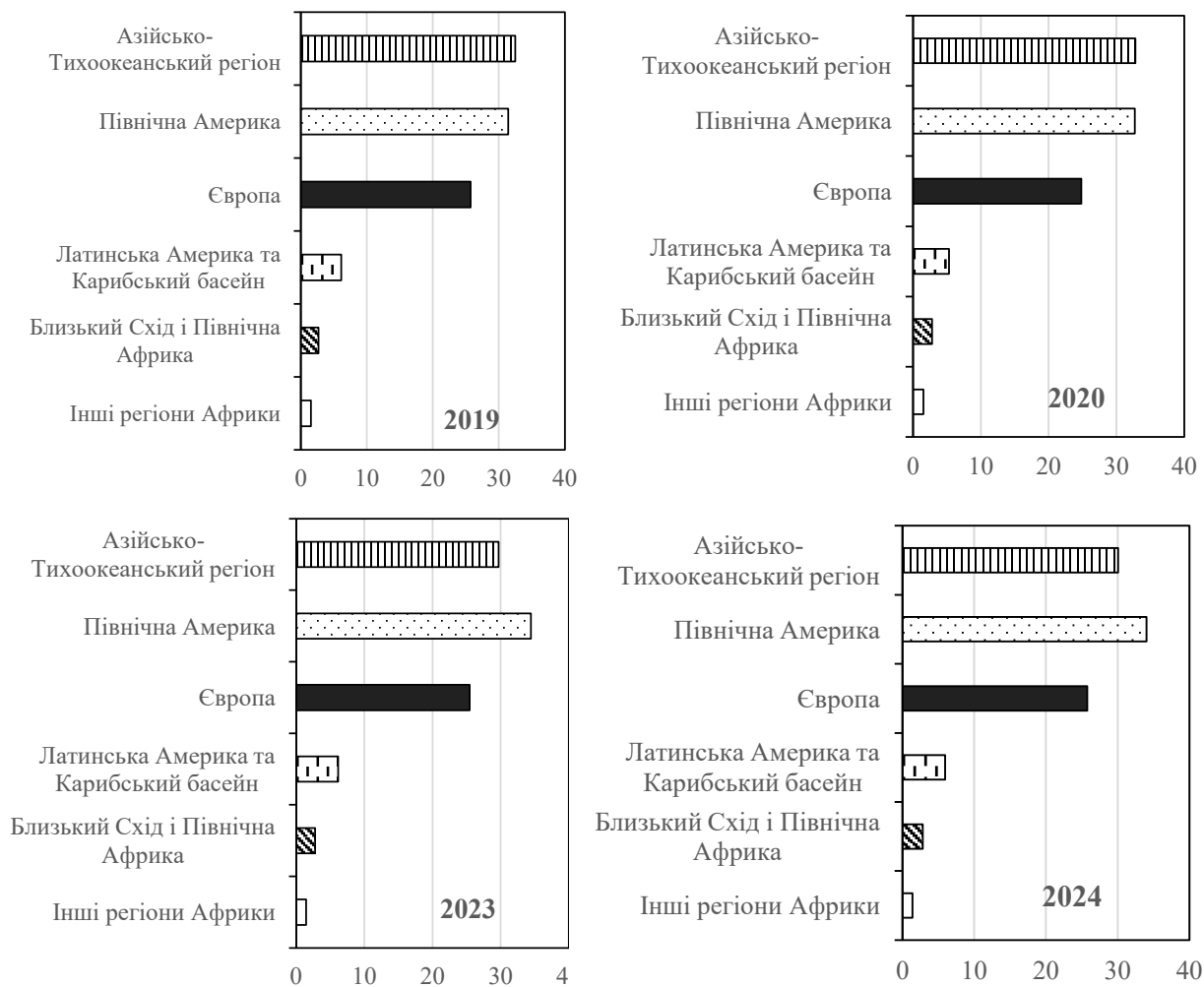

Рис. 5. Регіональна структура wellness economy за 2019, 2020, 2023, 2024 рр.

Найбільшим залишається регіональний ринок Північної Америки. Його провідні позиції значною мірою зумовлені високим рівнем платоспроможного попиту, значними обсягами інвестицій у сферу превентивної медицини та широким використанням інноваційних технологій у практиках підтримки здоров'я.

Азійсько-Тихоокеанський сегмент, своєю чергою, демонструє найвищі темпи розширення ринку wellness economy. Основними чинниками динаміки виступають швидкі процеси урбанізації, кількісне зростання середнього класу та підвищення споживчого попиту на товари й послуги, пов'язані з покращенням якості життя.

Для Європи характерною є відносно стабільна динаміка розвитку цього сектору. Важливу роль тут відіграють оздоровчий туризм, SPA-індустрія та ви-

користання природних рекреаційних ресурсів, зокрема термальних і мінеральних вод. Розвиток цих напрямів значною мірою спирається на сформовані історичні традиції курортно-рекреаційної діяльності та розвинену інфраструктуру.

Загалом така регіональна диференціація свідчить про те, що чинники розвитку wellness economy мають різну природу у різних частинах світу: у Північній Америці вони значною мірою пов'язані з технологічними інноваціями та структурою споживчого ринку, тоді як у Азійсько-Тихоокеанському регіоні – з демографічними та соціально-економічними трансформаціями.

Отже, проведений аналіз свідчить, що економіка здорового способу життя поступово перетворюється на один із ключових структурних елементів сучасної глобальної економіки. У поєднанні з демографіч-

ними та соціальними трансформаціями це формує нові економічні можливості для держав, бізнесу та інвесторів. Виявлені якісні характеристики та особливості wellness economy у глобальному вимірі, а саме структурне зростання сегмента, асиметрія секторальної динаміки та відтворювана географічна нерівномірність, зумовлюють необхідність застосування інструментарію багатовимірного статистичного аналізу. Перехід від дескриптивного опису до кількісного моделювання дозволить не лише виявити типологію країн економіки оздоровлення, а й ідентифікувати глибинні закономірності взаємозв'язку між макроекономічними індикаторами та рівнем розвитку wellness economy.

З метою виявлення типологічних особливостей розвитку wellness economy у світовій економіці застосовують кластерний аналіз за допандемічним 2019 р. та відновлювальним 2023 р. Його реалізація дозволила здійснити групування країн за подібністю ключових соціально-економічних характеристик та ідентифікувати домінуючі моделі розвитку сектору оздоровлення у глобальному економічному просторі.

Класифікацію країн за сукупністю індикаторів wellness economy здійснено методом кластерного аналізу у двох сукупностях: скороченій (найбільші 25 країн за обсягом wellness-ринку) та повній (набір країн за звітом GWI, 140 країн). Аналітичну основу склали чотири змінні: витрати на оздоровлення на одну особу населення (Wellness Economy per capita); ВВП на одну особу населення (GDP per capita); питома вага Wellness Economy у ВВП (Wellness Economy as % of GDP); частка туризму у ВВП (Overall Tourism as % of GDP). Із метою нівелювання різномасштабності показників і забезпечення порівнянності їхніх внесків усі вихідні значення попередньо стандартизовані методом z -перетворення.

Вибір методу кластеризації визначався специфікою вибірки. Для вибірки з 25 країн застосовано ієрархічний агломеративний метод (метод повного зв'язку), який є оптимальним для малих вибірок, не вимагає апріорного задання кількості кластерів і забезпечує ієрархічне представлення подібностей через дендрограму. Для повного набору країн за звітом GWI (140 країн) використано метод k -середніх як стандартний алгоритм для великих масивів даних, стійкість рішення верифіковано після чотирьох ітерацій. Узгодженість результатів обох методів слугує додатковим аргументом на користь надійності отриманої типологізації.

Побудовані дендрограми за обидва роки дали змогу виявити природну структуру групування країн та обґрунтувати доцільність виділення трьох кластерів. Отримані результати свідчать про наявність відносно чітко окреслених груп економік, які відрізняються за рівнем доходів населення, масштабами споживання оздоровчих послуг та роллю туризму у формуванні економічної структури (рис. 6, авторські розрахунки за даними [2]):

Кластер I: туристично-спеціалізовані wellness-економіки з двома країнами, що об'єднані специфічною структурою національної економіки з вираженою залежністю від туристичних надходжень.

Кластер II: економіки з помірним wellness-споживанням, де внутрішня неоднорідність кластера зумовлена широким діапазоном рівнів економічного розвитку його учасників, проте спільною ознакою є помірна інтегрованість wellness-сектору в загальну економічну структуру за відсутності домінування туризму.

Кластер III: економіки з органічно інтегрованим wellness-сектором, у яких wellness-споживання є масштабним і органічним складником економіки, однак не визначає її структурний профіль, на відміну від кластера I.

Подальший етап аналізу передбачав застосування методу k -середніх до повного набору країн за звітом GWI та дозволив отримати більш узагальнену типологію моделей розвитку сектору оздоровлення. Результати кластеризації показали, що країни світу можна системно поділити на три відносно однорідні групи, подібні за описовими характеристиками до попередніх результатів та за специфічним поєднанням досліджуваних показників.

До профілів кластерів варто додати такі характеристики (послідовність країн наведена за принципом зменшення витрат на оздоровлення на одну особу населення). Перший кластер сформований трьома країнами з вираженою туристичною орієнтацією – Сейшельськими островами, Арубою та Мальдівами, в яких wellness-економіка функціонує переважно як експортна послуга. Висока частка витрат на оздоровлення у ВВП свідчить про значну залежність національного добробуту від зовнішніх туристичних потоків і зумовлена передусім міжнародним попитом на туристичні послуги, зокрема розвитком курортної інфраструктури, спа-індустрії та медичного туризму.

Другий кластер є найчисельнішою групою й охоплює Австралію, Нову Зеландію, Гонконг, Данію, Фінляндію, Німеччину, Канаду, Велику Британію, ОАЕ та низку інших держав. У зазначених країнах показники розвитку сектору оздоровлення мають збалансованіший характер і не демонструють екстремальних значень за окремими параметрами. Сегмент wellness у таких економіках функціонує як складова ширшої системи послуг, інтегруючись із суміжними галузями – туризмом, сферою охорони здоров'я, рекреаційними та культурними індустріями. У результаті формується відносно стабільна модель розвитку, в якій оздоровчі послуги є одним із елементів диверсифікованої економічної структури.

Третій кластер об'єднує Ісландію, Швейцарію, США, Норвегію, Люксембург, Ірландію, Сінгапур і його формують високодохідні економіки інтенсивного споживання wellness. Для країн цієї групи характерні найвищі значення ВВП на особу та значні витрати на оздоровчі послуги, а сектор wellness є важливою

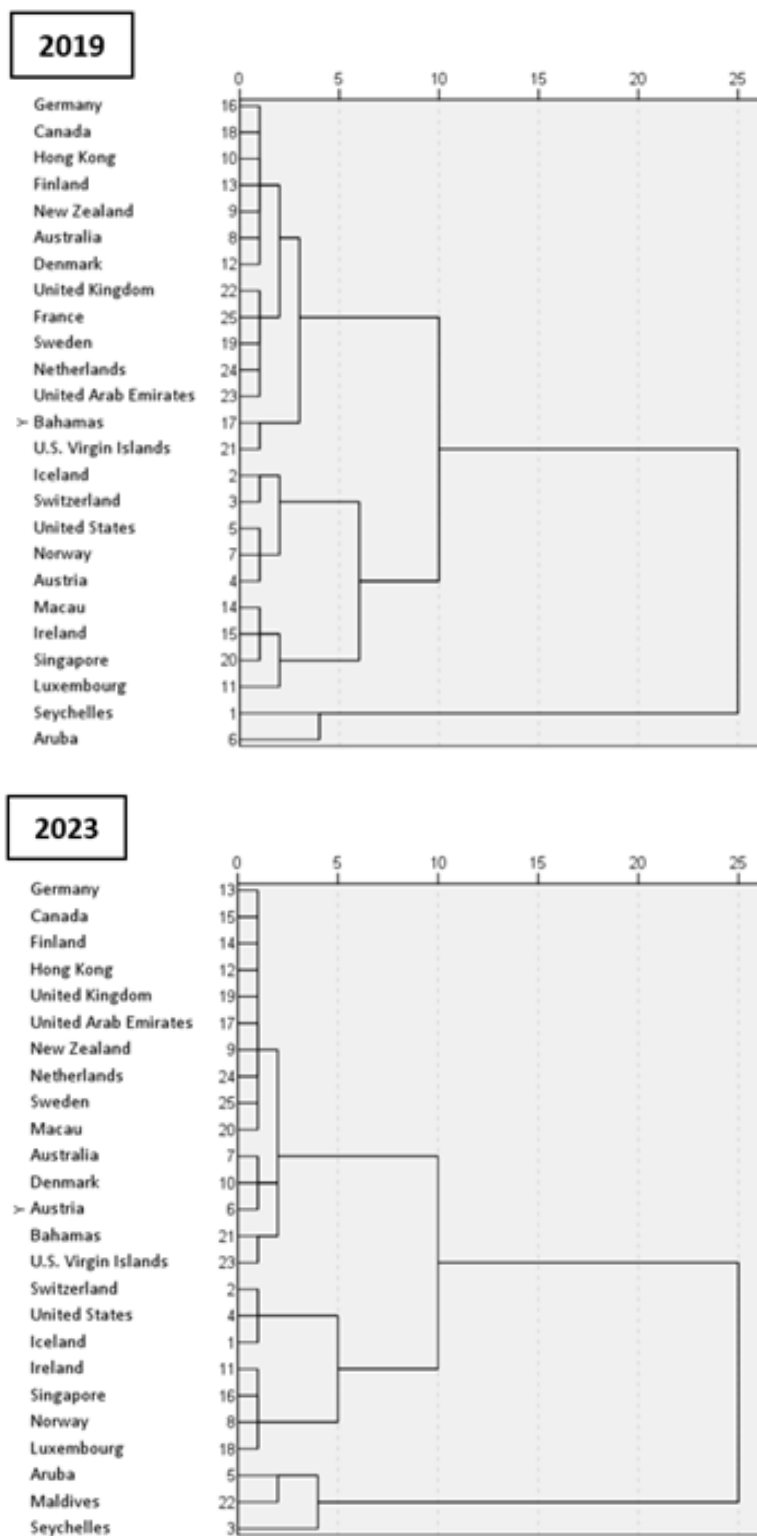

Рис. 6. Дендрограма за 25-ма країнами, 2019 р. і 2023 р.

складовою внутрішнього споживчого ринку та відображає сформовану культуру підтримки здорового способу життя. Розвинена інфраструктура фітнес-індустрії, профілактичної медицини, рекреаційних послуг та індустрії краси сприяє формуванню стійкого попиту на послуги, спрямовані на підтримку фізичного та психічного благополуччя населення. Специфікою

цього типу є домінування внутрішнього споживання: за максимальних абсолютних витрат на оздоровлення частка wellness сектору та туризму у ВВП залишається помірною, що вказує на органічну інтеграцію індустрії здоров'я у високорозвинену економіку.

Порівняльний аналіз результатів кластеризації за 2019 та 2023 роки показав, що загальна конфігу-

рація кластерів залишається відносно стабільною. Незважаючи на певні зміни у складі окремих груп, їхні структурні характеристики зберігаються. Це свідчить про наявність стійких моделей розвитку сектору оздоровлення, що формуються під впливом фундаментальних соціально-економічних чинників, зокрема рівня економічного розвитку, структури національної економіки та ролі туристичної діяльності.

Кластерна структура 2023 року виявилася типологічно ідентичною до структури 2019 року як

за результатами застосування ієрархічного методу (див. рис. 6), так і за методом *k*-середніх (табл. 1, власна розробка). Цей результат набуває особливого значення з огляду на те, що досліджуваний міжперіодний інтервал охоплює пандемію COVID-19 та фазу постпандемічного відновлення як екзогенного шоку, який спричинив глибоку дестабілізацію глобальних туристичних і споживчих потоків. Збереження кластерної типології за цих умов свідчить про структурний, а не кон'юнктурний характер диференціації країн за профілем wellness economy.

Таблиця 1

Порівняння типології країн за моделями розвитку wellness economy

Тип Wellness Economy	Основні параметри профілів кластерів	Типи країн	Ключові характеристики у 2019 р. та 2023 р.
Туристично-спеціалізовані wellness-економіки	Висока частка туризму у ВВП; значна роль міжнародного попиту на оздоровчі послуги	Малі туристичні економіки	Структура кластера стабільна
Економіки з помірним wellness-споживанням	Середні значення показників; інтеграція wellness у ширший сектор послуг	Економіки з диверсифікованою структурою	Кількісно домінуюча група
Економіки з органічно інтегрованим wellness-сектором	Високий ВВП на одну особу населення; максимальні витрати на wellness	Розвинені економіки	Незначні зміни складу

Порівняння центрів кластерів за роками (табл. 2, авторські розрахунки за даними [2]) дозволяє зафіксувати кілька змістовних зрушень. По-перше, у 2023 році у кластері туристично орієнтованих малих економік Мальдіви стають повноцінним учасником як у повній вибірці, так і серед найбільших 25, що свідчить про посилення їхньої позиції серед потужних wellness-ринків світу. По-друге, стандартизовані значення центрів кластерів у 2023 році виявляють незначне зростання полярності між I та II/III кластерами, що може відображати подальшу структурну спеціалізацію малих туристичних економік. По-третє, склад кластера II у 2023 році доповнюється Багамами – державою, що

раніше тяжіла до кластера туристично орієнтованих економік, але у 2023 році набула профілю, характерного для помірно диверсифікованих країн.

Принципово важливо, що нумерація кластерів за роками не є ідентичною через особливості алгоритму *k*-середніх (порядок присвоєння номерів визначається ітеративно). Для коректного міжперіодного порівняння кластери ідентифіковано за змістовними профілями, а не за порядковими номерами. Зведена порівняльна характеристика центрів кластерів за обома роками представлена в табл. 2 (авторські розрахунки; нумерація кластерів між роками відповідає змістовним профілям, а не порядку виводу алгоритму).

Таблиця 2

Фінальні центри кластерів за методом *k*-середніх: порівняльна характеристика, 2019 і 2023 рр., стандартизовані значення, *z*-score

Показник	2019 рік			2023 рік		
	Кластер I	Кластер II	Кластер III	Кластер I	Кластер II	Кластер III
Wellness economy per capita	2,241	-0,430	1,504	-0,420	1,526	2,325
GDP per capita	0,040	-0,425	1,727	-0,411	1,743	0,091
Wellness economy, % of GDP	4,542	-0,092	-0,129	-0,118	-0,065	4,920
Overall Tourism, % of GDP	4,853	-0,107	-0,105	-0,123	-0,060	5,057
Тип кластера	Туристично-спеціалізовані wellness-економіки	Економіки з помірним wellness-споживанням	Економіки з органічно інтегрованим wellness-сектором	Економіки з помірним wellness-споживанням	Економіки з органічно інтегрованим wellness-сектором	Туристично-спеціалізовані wellness-економіки

Подальший аналіз факторів розвитку сектору оздоровлення для виявлення ключових детермінант здійснено на основі регресійного моделювання. Як залежну змінну використано показник витрат на

оздоровлення на одну особу населення, тоді як незалежними змінними стали ВВП на одну особу населення та частка туризму у ВВП. Побудова моделі на основі первинних (нетрансформованих) даних

засвідчила наявність щільного зв'язку між досліджуваними змінними: коефіцієнт детермінації становив близько 0,79 як у 2019, так і у 2023 роках, тобто майже 80% варіації витрат на оздоровлення пояснюється рівнем економічного розвитку та роллю туризму в національній економіці.

Водночас аналіз залишків моделі виявив наявність гетероскедастичності, що є характерним для міжкраїнних економічних моделей зі значною диференціацією рівнів доходів. Для усунення цієї пробле-

ми було застосовано логарифмічну трансформацію показників доходу та витрат на оздоровлення. У результаті статистичні характеристики моделі суттєво покращилися: коефіцієнт детермінації зріс приблизно до 0,94, а розподіл залишків набув властивостей гомоскедастичності за обидва досліджувані роки. Це свідчить про адекватність логарифмічної специфікації для моделювання взаємозв'язку між рівнем доходів та масштабами споживання оздоровчих послуг (рис. 7, авторські розрахунки за даними [2]).

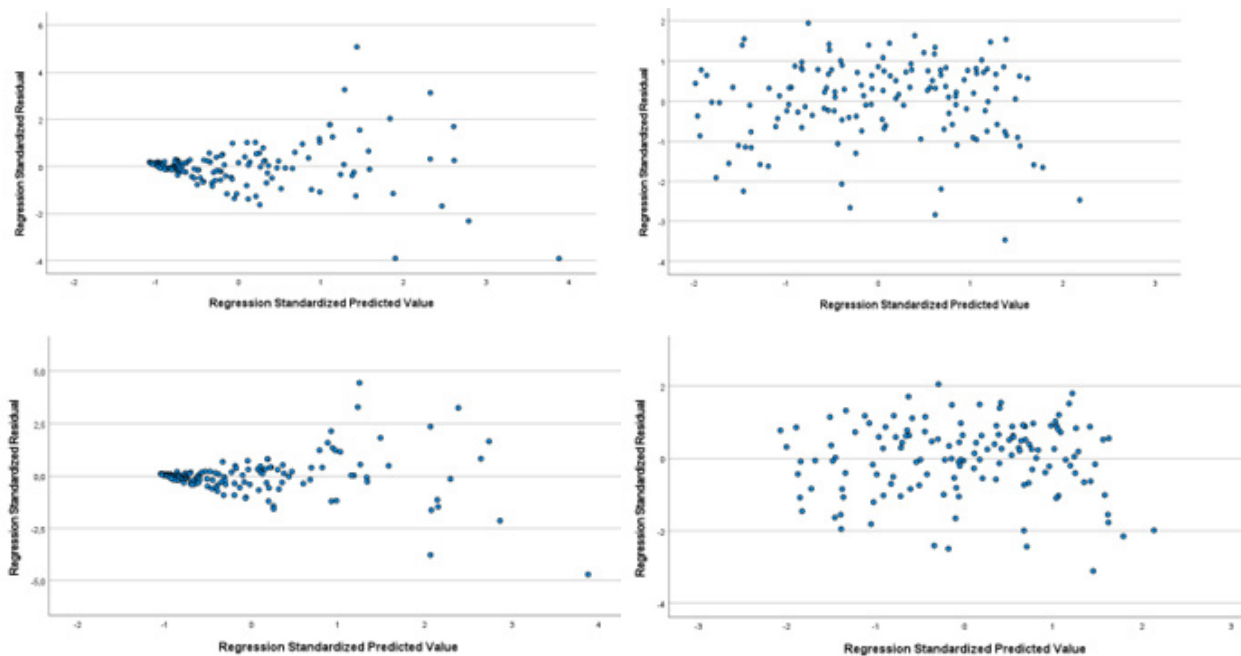

Рис. 7. Графік стандартизованих залишків у 2019 р. (згори) і 2023 р. (знизу) за сирими (зліва) та трансформованими (справа) даними

Отримані оцінки параметрів моделі мають чітку економічну інтерпретацію. Коефіцієнт еластичності за ВВП на одну особу населення свідчить, що

Модель 2019 року:

$$\hat{Y} = -1,461 + 1,022 \cdot \log_{10}GDP \text{ per capita} + 1,295 \cdot \text{Tourism \% of GDP}.$$

Модель 2023 року:

$$\hat{Y} = -1,497 + 1,037 \cdot \log_{10}GDP \text{ per capita} + 1,132 \cdot \text{Tourism \% of GDP}.$$

Отже, випереджальне зростання споживання оздоровчих послуг порівняно з доходом населення дозволяє класифікувати wellness есоному як сектор розкоші та розглядати витрати на оздоровлення як товари підвищеної еластичності попиту, характерні для економік із високим рівнем добробуту. Порівняння результатів для 2019 та 2023 років свідчить про стабільність виявлених закономірностей, що підтверджує довгостроковий характер взаємозв'язку між економічним розвитком, туристичною спеціалізацією та масштабами розвитку сектору оздоровлення у світовій економіці.

Важливо зазначити, що коефіцієнти моделі виявилися статистично значущими на рівні $p < 0,05$, а низькі значення мультиколінеарності (VIF~1) свід-

при зростанні доходу на 1% витрати на оздоровлення зростають на 1,022% у 2019 р. та на 1,037% – у 2023 р.:

чать про відсутність суттєвої взаємозалежності між незалежними змінними. Високий коефіцієнт детермінації за обидва аналізовані роки демонструє міцний зв'язок між залежною змінною та сукупністю факторів, що враховуються в моделі. Аналіз дисперсії (ANOVA) підтверджує загальну статистичну значущість моделей (табл. 3, авторські розрахунки за даними [2]).

Усе вищезазначене дозволяє оцінити wellness есоному як високопріоритетний сегмент споживання, а позитивна динаміка еластичності свідчить, що у посткризовий період інвестиції у людський капітал здоров'я стають домінуючою стратегією для населення країн з високим та середнім рівнем доходу. Отже, доведено статус wellness-індустрії як сукупності ви-

Порівняльна характеристика регресійних моделей:
нетрансформована та логарифмічна специфікації, 2019 р. і 2023 р.

Параметр	Нетрансформована модель, 2019 р.		Логарифмічна модель, 2019 р.		Нетрансформована модель, 2023 р.		Логарифмічна модель, 2023 р.	
	B	Sig.	B	Sig.	B	Sig.	B	Sig.
Константа	-170,343	0,033	-1,461	0,000	-145,294	0,128	-1,497	0,000
ВВП на одну особу населення / \log_{10} (ВВП на одну особу населення)	0,050	0,000	1,022	0,000	0,052	0,000	1,037	0,000
Обсяг туризму, % ВВП	4223,927	0,000	1,295	0,000	4629,459	0,000	1,132	0,000
R^2	0,799	-	0,940	-	0,790	-	0,935	-
VIF	1,000	-	1,014	-	1,000	-	1,019	-
Гетероскедастичність залишків	Наявна	-	Відсутня	-	Наявна	-	Відсутня	-
Точність прогнозу	≈62%	-	≈73,5%	-	≈53%	-	≈70%	-

сокоцінних благ (благ вищого порядку), які характеризуються високою чутливістю витрат до зміни макроекономічної кон'юнктури та рівня добробуту.

Висновки та рекомендації. Проведене комплексне дослідження дозволяє сформулювати низку узагальнюючих висновків, що відображають статистичні закономірності та перспективні траєкторії розвитку глобальної wellness economy. Узагальнення параметрів глобального ринку підтверджує перетворення економіки оздоровлення на міжгалузевий сегмент, а випереджальні темпи зростання галузі порівняно зі світовим ВВП свідчать про фундаментальну зміну споживчих пріоритетів у бік превентивного підтримання капіталу здоров'я. Структурний аналіз показав, що економіка здорового способу життя має багатокomпонентну організацію та об'єднує широкий спектр взаємопов'язаних ринків. Найбільшу частку формують сегменти, пов'язані з індустрією особистого догляду та краси, здоровим харчуванням і фізичною активністю, тоді як найвищі темпи розширення демонструють напрями, орієнтовані на підтримку психічного благополуччя та формування спеціалізованого життєвого середовища, що будують нову екосистему життєдіяльності людини. За результатами багатовимірного кластерного аналізу (методи ієрархічного групування та k -середніх) ідентифіковано стійку триполярну архітектуру ринку. Виокремлено групи країн-лідерів з ендогенно орієнтованими моделями споживання, рекреаційні спеціалізовані системи з високою часткою оздоровчого туризму й адаптивні ринки, що демонструють значний потенціал до масштабування. Побудовані логарифмічно трансформовані регресійні моделі дають підстави класифікувати wellness economy як категорію благ вищого

порядку та доводять, що витрати на оздоровлення зростають швидше за темпи накопичення добробуту, підкреслюючи статус здоров'я як ключового об'єкта інвестицій. Встановлено, у посткризовий період спостерігається підвищення чутливості споживчих витрат до макроекономічної динаміки. Це свідчить про посилення пріоритетності фізичного та ментального благополуччя у новій ціннісній матриці населення країн із середнім та високим рівнем доходу.

Сукупність отриманих оцінок підтверджує формування нової структури споживання, у межах якої витрати на підтримку здоров'я та підвищення якості життя поступово перетворюються на стратегічний напрям використання доходів населення. Це свідчить про зростання ролі інвестицій у людський капітал здоров'я та посилення значущості відповідних секторів для довгострокової соціально-економічної стійкості.

Публікація нового звіту The Global Wellness Economy: Country Rankings відкриватиме широкі можливості для проведення лонгітюдного аналізу траєкторій розвитку національних wellness-ринків, виявлення структурних зрушень у рейтингах країн-лідерів, а також верифікації запропонованих нами кластерних моделей на основі актуалізованих статистичних показників 2024 року. Перспективними є дослідження у площині цифрової трансформації wellness-сектору, де інтеграція технологій штучного інтелекту формує модель Wellness-as-a-Service, змінюючи архітектуру споживчого ринку. Не менш значущим вектором є вивчення Planetary Wellness для оцінювання кореляції між екологічною стійкістю територій та темпами капіталізації індустрії оздоровлення.

References

1. Global Wellness Institute. (2025). *2025 Global Wellness Economy Monitor*. Retrieved from <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/2025-global-wellness-economy-monitor/>
2. Global Wellness Institute. (2024). *Global wellness economy: Country rankings. (Data for 2019-2023)*. Retrieved from <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/2025-the-global-wellness-economy-country-rankings/>

3. Global Wellness Institute. (n. d.). *What is the Wellness Economy?* Retrieved November 02, 2025 from <https://globalwellnessinstitute.org/what-is-wellness/what-is-the-wellness-economy/>
4. Global Wellness Institute. (2024). *Global Wellness Economy Monitor 2024*. Retrieved from <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/2024-global-wellness-economy-monitor/>
5. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). *How's life? 2020: Measuring well-being*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9870c393-en>
6. Llana-Nozal, A., Martin, N., & Murtin, F. (2019). The economy of well-being: Creating opportunities for people's well-being and economic growth. *OECD Statistics Working Papers*, 2019/02. <https://dx.doi.org/10.1787/498e9bc7-en>
7. Stiglitz, J. E., Sen, A., & Fitoussi, J.-P. (2009). *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/8131721/8131772/Stiglitz-Sen-Fitoussi-Commission->
8. Gazzola, P., Pavione, E., Grechi, D., & Ferrazzano, F. (2020). A worldwide overview of the wellness economy market: The Technogym and Peloton case studies. *European Scientific Journal*, 16 (10), 5–24. <https://doi.org/10.19044/esj.2020.v16n10p5>
9. Smith, M., & Puczkó, L. (2014). *Health, tourism and hospitality: Spas, wellness and medical travel*. (2nd ed.). Routledge.
10. Grénman, M., & Rääkkönen, J. (2015). Well-being and wellness tourism – Same, same but different? Conceptual discussions and empirical evidence. *Matkailututkimus*, 11, 1, 7–25. Retrieved from <https://journal.fi/matkailututkimus/article/view/90914/50027>
11. World Bank. (n. d.). DataBank. *World development indicators*. Retrieved November 15, 2025 from <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>
12. International Monetary Fund. (October 2025). *World economic outlook database*. Disclaimer. Retrieved November 15, 2025 from <https://www.imf.org/en/Publications/weo/weo-database/disclaimer>
13. World Health Organization. (December 2025). *Global health expenditure database*. Retrieved from <https://apps.who.int/nha/database>

Надійшла до редакції / Received on: 17.12.2025

Прорецензована / Reviewed on: 15.01.2026

Підписана до друку / Signed for printing on: 03.02.2026

Оприлюднена / Published on: 20.04.2026

T. Ye. Trubnik,

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor,

Department of Statistics, Information and Analytical Systems and Demography,

E-mail: t.trubnik@knu.ua

Researcher ID: ACC-6713-2022,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0467-8930>;

A. V. Rumiantseva,

master II year,

specialty "Economic Analytics and Statistics",

E-mail: rumianzeva@knu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3004-755X>;

Ye. O. Havryliuk,

bachelor IV year,

specialty "Economic Analytics and Statistics",

E-mail: elza190405@knu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2259-6119>;

Taras Shevchenko National University of Kyiv

The Global Wellness Economy: Statistical Measurement and Development Modelling

The increasing role of health and quality of life factors in shaping modern socio-economic development models, along with the transformation of consumer behavior, contributes to the growing scale of the wellness economy. The healthy lifestyle economy is emerging as a distinct segment of the global economic system, encompassing a wide range of activities aimed at maintaining the physical, mental, and social well-being of the population, which determines the relevance of its study. The purpose of the article is to comprehensively evaluate global trends in the development of the wellness economy, analyze its sectoral and regional structure, and identify cross-country differences alongside key

socio-economic factors to determine the characteristics of this sector of the world economy. The research information base consisted of analytical materials and statistical data from the Global Wellness Institute, specifically the Global Wellness Economy Monitor reports for the period from 2019 to 2024, which allowed tracking the dynamics of the global market and changes in its structural parameters.

The study employs a combination of economic and statistical analysis methods, the application of which demonstrates that the healthy lifestyle economy shows a stable expansion trend and is gradually strengthening its role in the global economy. It is established that the internal organization of this segment is characterized by significant diversification, covering a broad spectrum of interconnected markets, among which the personal care and beauty industry, as well as the healthy eating and physical activity sectors, hold leading positions. At the same time, the highest development dynamics are demonstrated by areas related to mental well-being and the formation of wellness real estate, indicating the emergence of new value priorities in consumption.

Spatial analysis confirmed a significant concentration of the global market within three leading macro-regions: North America, Europe, and the Asia-Pacific region, which account for the vast majority of global wellness expenditures and are determined by specific characteristics. Cluster analysis allowed isolating groups of countries with different wellness economy development models, while regression modeling enabled the identification of statistically significant socio-economic factors associated with the scale of its development. The typology of countries is divided into three clusters: tourism-specialized wellness economies, economies with an organically integrated wellness sector, and economies with moderate wellness consumption. The preservation of their composition between 2019 and 2023 proves the resilience of the wellness economy to the pandemic shock and confirms the structural, rather than transitory, nature of cross-country differentiation.

The conducted research allowed interpreting wellness economy services at the macroeconomic level as high-value goods, the demand for which grows faster than the population's welfare. It is substantiated that the increased sensitivity of wellness expenditures to income is an indicator of the growing priority of investments in health capital in the post-pandemic consumption model.

The obtained results can serve as an analytical basis for further comparative studies of the wellness economy transformation in a global dimension, as well as for evaluating the role of this segment in ensuring sustainable development focused on improving the quality of life and human well-being. The scientific significance of the work lies in the formalization and quantitative confirmation of the relationships between economic growth rates and the capitalization of the health industry, which creates prerequisites for forecasting the prospects of the wellness market development and justifying managerial decisions in the field of social policy and healthcare at the national and international levels.

Key words: *healthy lifestyle economy, wellness economy, sectoral structure of the wellness industry, regional differentiation, cluster analysis of countries, macroeconomic determinants, socio-economic determinants of health, regression modeling, international statistical comparisons.*

Цитування:

Трубнік Т. Є., Румянцева А. В., Гаврилюк Є. О. Глобальна економіка здорового способу життя: статистичне вимірювання та моделювання розвитку. *Статистика України*. 2026. № 1. С. 13–25. Doi: 10.31767/su.1(112)2026.01.02

Cite this article:

Trubnik, T. Ye., Rumiantseva, A. V., Havriliuk, Ye. O. (2026). Hlobalna ekonomika zdravoho sposobu zhyttia: statystychnе vymiryuvannia ta modeliuvannia rozvytku [Global Economy of Healthy Lifestyle: Statistical Measurement and Development Modeling]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 1, 13–25. Doi: 10.31767/su.1(112)2026.01.02 [in Ukrainian].